

לקראת שבת

ע"י מרכז חב"ד לדוברי עברית – הרב ישראל לנדא / Tel: (905)709-7770 / Fax: (905)709-7917

החזון הכפול: גלות וגאולה

מצד אחד היהודי נדרש לחוש במלוא העוצמה את הכאב על הגלות והחורבן; ובה-בעת עליו להיות מלא תקווה, שעוד רגע קט הגאולה באה

שבת זו חלה בשיאם של ימי האבל על חורבן בית-המקדש. בעוד ימים אחדים יחול היום המר, שבו חרבו שני בתי-המקדש ובו החלה הגלות האיומה והנוראה. והנה, דווקא השבת הסמוכה לתשעה באב נקראת 'שבת חזון', שם המבטא דבר-מה נשגב, תקווה, עתיד מזהיר.

רבי לוי-יצחק מברדיצ'וב היה אומר, ששבת זו נקראת 'חזון' מלשון מחזה, שכן בשבת זו מראים לכל יהודי את חזון בית-המקדש השלישי. אמנם העיניים הגשמיות אינן רואות מחזה זה, אבל הנשמה האלוקית שבקרבנו רואה גם רואה.

ועם כל זאת, הסיבה הפשוטה שהשבת הזאת נקראת 'חזון' היא על שם הפטרת השבת, שמתחילה במילים "חזון ישעיהו בן-אמוץ". הפטרה זו מלאה דברי-מוסר קשים ביותר כלפי עם-ישראל, והנביא מזהיר את העם על הצפוי לו. דברים קשים כגידיים.

אבל ותקווה

יש כאן שילוב מדהים של אבל ותקווה, של כאב וגלות והציפייה לגאולה. שתי התחושות הללו כרוכות יחדיו ואי-אפשר לזו בלא זו. אבל וכאב בלי תקווה ואמונה, סופם עצב וייאוש. תקווה ואמונה שאינן מלוות תחושת אבל וצער על החורבן והגלות - אינן אמיתיות. דווקא השילוב של אבל ותקווה, צער ואמונה - הוא היוצר את השלמות של התחושה היהודית האמיתית.

התורה קבעה לעם-ישראל מערכת שלמה של הלכות, שמטרתן להזין את שתי התחושות הללו. נקבעו הלכות שהן בגדר 'זכר לחורבן'. נקבעו צומות מיוחדים. הוגדרו שלושה שבועות שבהם כל העם היהודי שרוי באבל גובר והולך, שמגיע לשיאו בתשעה באב. ובמקביל אנו נדרשים לחכות לבית המשוח ולגאולה "בכל יום שיבוא".

השילוב הזה בין הצער והתקווה בא לידי ביטוי מופלא באגדת חז"ל על היהודי שהיה חורש בפרתו בתשעה באב של שנת החורבן. געתה הפרה. עבר לידו איכר גוי אחד ואמר לו: "אני נבין שפת בעלי חיים, התר פרתך והתר מחרשתך, מפני שבית-מקדשם של היהודים חרב". בתוך כך געתה הפרה פעם שנייה. אמר האיכר: "יהודי, יהודי, אסור פרתך ואסור מחרשתך, שהרי נולד משיח, מושיעם של ישראל!". באותו יום מר ונמהר, שבו חרב בית-מקדשנו וגלינו מארצנו, באותו יום עצמו החלה לצמוח הגאולה.

רגשות מעורבים

מצד אחד התורה תובעת מהיהודי לחוש במלוא העוצמה את הכאב על הגלות והחורבן. לבל ימצא מנוח לנפשו. לבל ישלים עם המציאות הקיימת. שיזכור בכל רגע כי המצב הנוכחי הוא גלות, מצב של "בנים שגלו מעל שולחן אביהם". לבל ימלא פיו שחוק כל עוד בית-המקדש חרב ושועלים מהלכים בקודש-הקודשים.

ומצד שני, חלילה ליהודי מלשקוע בעצב. עליו להיות מלא תקווה, שהנה-הנה, עוד רגע קט, משיח-צדקנו מגיע. "לישועתך קיווינו כל היום" - אנו מחכים לו כל יום ובכל משך היום. מחכים, כי אנו יודעים שהגאולה צריכה לבוא עכשיו ממש. ולא סתם מחכים, אלא אנו כבר חשים את שמחת הגאולה הצפויה. אנו כבר נתונים בעיצומו של היחזון על נפלאות הגאולה.

רגשות מעורבים אלה מפעמים בנו בימים האלה, ערב תשעה באב. האבל על חורבן הבית כבר מעורב בציפייה דרוכה לקראת הגאולה הממשמשת ובאה. עכשיו, אחרי שכבר עברנו את כל צרות הגלות, את כל הגזרות, ההשמדות והעינויים, אנו מצפים בכיליון-עיניים ליום הקרוב שבו נבין כי הסבל היה כדאי, ונאמר לקב"ה: "אודך ה' כי אנפת בי".

אחרי כל-כך הרבה סבל וייסורים, מחכה לנו הגאולה השלמה, שציפו לה מאות דורות של יהודים, הגאולה המובטחת לנו בדברי נביאינו הקדושים. רק לא להתייאש, להתחזק באמונה, לבקש מהקב"ה שיחיה עוד יותר, ולהתכונן לקראת היום הגדול, עוד לפני תשעה באב.

עם הלוח ביד

שבת זו שלפני תשעה באב נקראת "שבת חזון" על שם תחילת ההפטרה הלקוחה מספר ישעיה - "חזון ישעיה בן אמוץ", בה שזורים דברי תוכחה, לקח ומוסר, אותם העביר הנביא לבני דורו במטרה להחזירם למוטב.

ט' באב

ערב תשעה באב - יום שני (19 ביולי)

לקראת סוף היום אוכלים ארוחה מפסקת הכוללת גם ביצה קשה עם מעט אפר. ארוחה זו אוכלים תוך ישיבה על שרפרף או על הארץ ובחליצת נעלי עור.

סיום הארוחה - תחילת הצום 8:54 PM

נועלים רק נעלי בד או גומי; יושבים על כסא נמוך, בשעה 9:36 PM מתפללים תפילת ערבית וקוראים מגילת 'איכה'.

יום תשעה באב - יום שלישי (20 ביולי)

בתפילת שחרית אין מתעטפים בטלית ואין מניחים תפילין משום אבל, אלא מייחדים את הזמן לתפילות ולאמירת קינות. לאחר הקריאה בתורה, יושבים על הארץ או על שרפרפים ואומרים קינות ויש קוראים שוב מגילת "איכה", ומבכים את חורבן בית המקדש. בקינות מתואר סבלו של עם ישראל מאז החורבן ועד תקופות מאוחרות יותר. **הנחת תפילין** - בתפילת מנחה מתעטפים בטלית ומניחים תפילין. בתפילת שמונה עשרה מוסיפים את התפילה על נחמת ציון וירושלים הקרויה "תפילת נחם" וכן תפילת "עננו" כבכל תענית.

מוצאי תשעה באב - סיום הצום 9:27 PM

חלק ממנהגי האבלות ממשיכים עד חצות היום שלמחרת.

הדלקת נרות: 8:39PM

צאת השבת: 9:48PM

נס המים

בערב שבת חזון ניתנה הפקודה. השנה שנת תשי"ד. רגע לפני מרד התושבים הפולנים בוורשה, כאשר ברקע נשמעו תותחי הצבא הסובייטי, החליטו הגרמנים להעביר בחופזה את היהודים שנותרו במחנה הריכוז בוורשה לעבודות כפייה בדאכאו. יום שישו חל אז בח' במנחם-אב, ערב תשעה באב שחל בשבת.

היהודים האומללים היו חלופים, מורעבים ומותשים. לעומת זה, הנאצים התחלפו במשמרות כדי לשמור על כוחם, ועשו הכול כדי להתאכזר ליהודים ולהתעלל בהם. בכל יום היה עליהם לצעוד כשלושים וחמישה קילומטרים, בלי מים לשתות. רבים נפחו את נשמתם בתלאות הדרך. מתוך ששת-אלפים שיצאו מוורשה הגיעו לדאכאו רק כאלפים איש.

בין הצועדים היה גם האדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג, רבי יקותיאל-יהודה הלברשטאם. הוא היה לסמל של עמידה איתנה. שוב ושוב עודד את הסובבים אותו לאזור את שארית כוחם ולא להתייאש. על-אף הייסורים הקשים ועינוי הגוף דבק כל העת בתפילה ובקיום המצוות, ככל שהיה יכול.

בתחילת המסע ובמהלכו קיבלו השבויים מנות דלות של שימורים מלוחים, אולם אף לא טיפת מים אחת. הימים היו ימי קיץ לוהטים, ולשונם דבקה לחיכם מצמא. היו שניסו ללקק את מי השופכין שבצדי הדרכים. הצדיק מקלויזנבורג התחנן לפניהם שלא להסתכן בהרעלה.

איכרים טובים ניסו להגיש מים ליהודים הצמאים, אך הם גורשו בחרפה על-ידי חיות-הטרף. הללו אף שפכו את המים מול עיניהם הכלות של היהודים.

היום השלישי למסע, יום ראשון, תשעה באב נדחה, היה הקשה ביותר. הנאצים הפליאו את מכותיהם באכזריות רבה וללא הבחנה. במגלבים ובמוטות ברזל דחקו בשבויים ההולכים לפנייהם ברגליים כושלות, קודחים מחום ומאיבוד נוזלים. מספר החללים באותו יום הגיע לשיאו. הללו נשארו מוטלים בדרך באין קובר, ושוורת הצועדים נידלדלו והלכו.

ואז ניתנה סוף-סוף הפקודה: "מנוחה! לרדת מן הכביש שמאלה!" היהודים התרכזו בשדה רחב-ידיים, על שפת נהר. זיק של תקווה ניצת בעיניהם. כמה יהודים מיהרו לרדת אל שפת הנהר והרטיבו את שפתותיהם היבשות. הם לא הספיקו

דברי סיכום, תוכחה וצוואה

בשנה הארבעים לצאת ישראל ממצרים, בראש חודש שבט, כחמשה שבועות לפני פטירתו, מסכם משה רבנו כמה מהמאורעות שאירעו בשנות הנדודים במדבר. הוא נושא בפני בני-ישראל דברי תוכחה על מעללי אבותיהם במדבר ודברי אזהרה לקראת הכניסה לארץ ישראל.

משה פותח בדברי רמז המוכיחים את העם על החטאים: תלונותיהם הרבות; עבודת בעל פעור; חטא העגל; מחלוקת קורח וכל עדתו; פרשת המרגלים ועוד.

אחר כך הוא מספר על יציאתם על-פי ציווי ה' מהר סיני, לאחר קבלת התורה, במגמה להגיע תוך ימים ספורים לארץ ישראל.

אך כבר במהלך הדרך הקצרה, הגיעו התלונות והחטאים שעיקבו את הדרך. משה מתאר כיצד כשל כוחו תחת טורח העם, וכיצד בחר למנות שרי-אלפים, שרי-מאות, שרי-חמישים ושרי-עשרות, שישפטו את העם בצדק וביושר וייטלו חלק בטורח ההנהגה.

תזכורת ל'חטא המרגלים' ועונשו

משה מזכיר לבנים העומדים להיכנס לארץ, כיצד באו אבותיהם, כאשר היו אף הם במצב דומה לקראת כיבוש הארץ, וביקשו לשלוח מרגלים שיתורו את ארץ כנען.

הסכמתי, אומר משה, אך התוצאה הייתה קשה. כאשר חזרו המרגלים, מאן העם לעלות לארץ. זאת למרות הפרות המיוחדים שהביאו איתם ולמרות דברי השבח על ארץ זבת חלב ודבש.

הקב"ה כעס, כזכור, על בני-ישראל, וגזר מיתה במדבר על כל הדור הבוגר. הגזרה לא כללה את כלב ויהושע, שני המנהיגים שדיברו בעד הכניסה לארץ, ולא את דור הבנים שטרם הגיעו לגיל עשרים.

מתוך רצון לתקן את המעוות, ניסו רבים לצאת למלחמה ולכבוש את הארץ. הזהרתי אותם, אומר משה, שלא רשות מה' הדבר לא יצלח ויסייגו באסון, ואכן כך היה.

מסע הכיבוש ומגבלותיו

שלושים ושמונה שנה שהו בני ישראל במדבר בעקבות חטא המרגלים. סך הכול, בצירוף התקופה שקדמה לכך היו במדבר ארבעים שנה.

משה מספר על ציווי ה' להניח לאדומים ולא להלחם בהם למרות של אפשרו מעבר דרך ארצם. כך גם משהגענו לגבול מואב ועמון, מזכיר משה, נצטוונו לא להלחם עמם.

הראשון ששילם את מחיר התוקפנות נגד ישראל, היה סיחון. גם הוא סירב לאפשר מעבר העם בארצו. הפעם, על-פי הוראה מהקב"ה, אוסף משה חיילים מבני ישראל ומכה את סיחון מלך האמורי ואת כל עמו. אחריו עוג מלך הבשן, מוכה אף הוא על-ידי חיילותיו של משה. עם ישראל יורש את כל ערי הכיבוש.

משה מנחיל את ארץ-ישראל המזרחית

עתה מזכיר משה לבני ישראל היסטוריה קרובה מאוד, זאת שהם עצמם היו גיבוריה בעת האחרונה. הוא מספר שלאחר כיבוש סיחון ועוג, הוא העניק לשבטי ראובן, גד וחצי שבט המנשה את עבר הירדן המזרחי. הנחלה ניתנה בתנאי שהגברים בני השבטים האלו, יצאו חלוצים לפני בני-ישראל לכיבוש ארץ ישראל המערבית.

צוואת משה: ביטחון בה'

משה מסיים את דבריו אלו, ומספר כי ציווה על יהושע, תלמידו וממשיך דרכו, לאזור אומץ אל מול התמודדויות העתיד. יש לבטוח בה', אומר משה, כשם שהכה את שני מלכי האמורי כך יכה את יתר הממלכות בארץ ישראל: "לא תיראום, כי ה' אלוהיכם הוא הנלחם לכם".

להרים את ראשם ומטר כדורים נורה לעברם בידי המרצחים. דמם התערבב במי הנהר.

מפקד המצעד, קצין שטני ואכזר במיוחד, הסביר לנוטרים כי עשה זאת מתוך 'אחריות' לגורלם, שלא יטבעו חלילה... הוא הורה לפקודיו להמשיך במסע. החיילים, שזה עתה הרוו את צימאונם במי הנהר, פתחו בצריחות חייתיות: "לאהופן!" [=לרוץ!].

הערב ירד. שלדי האדם נצטוו להתארגן למנוחת לילה בשדה.

הגופים הרצוצים צנחו כאבן על האדמה, מייחלים לקורטוב של מנוחה. הדרך המפרכת שברה את גופם, והצימאון הנורא גרם סבל לא-יתואר.

חושך ועלטה שלטו סביב. שקט השתרר. האנשים היו שרועים בדממה, מלקקים את פצעי הגוף והנפש, תוהים על עצם העובדה ששרדו. גם החיילים, הסתבר, היו עייפים, ואט-אט עזבו את משמרתם ליד מכוונות הירייה ושקעו בשינה.

ופתאום עברה לחישה מפה לאוזן: "הוא אמר... שכל אחד יחפור באדמה תחתיו... ישועת ה' כהרף-עין". היה ברור לכול מי הוא 'הוא'. אם הצדיק מקלויזנבורג אומר שיש לחפור, יש לעשות זאת.

חיש-מהר נטלו האנשים כל מה שמצאו בהישג-יד. בכפית או בגזיר עץ, בידים ובציפורניים, החלו לחפור. ופתאום התרחש הלא-ייאמן: קילוחים דקים של מים זכים פרצו מהאדמה!

ק' חרמץ, שלא נמנה עם חסידי האדמו"ר, מתאר בספרו 'קאשמארן' את הנס שהתרחש: "חששנו להרים קול, שלא ירגישו בנו הצוררים, אך בעיני כולנו ניצתה שלהבת. מים... מים חיים... האנשים המיואשים התחבקו והתנשקו מרוב אושר וגיל... יהודים מעולפים ומתים-למחצה חזרו בן-רגע לחיות...". כך מסופר גם בסיפר אסאנאוויץ', בעדויותיהם של אריה לידא ומאיר-שרגא פרדלסקי, אשר היו שותפים לאירוע, וחוו את נוראות המסע מוורשה לדאכאו.

הכול הרוו את צימאונם, הרטיבו את גופם היבש, והודו לה' על החסד שעשה עמם. כוחות מיוחדים ניסכו בהם.

לפתע התעוררו השומרים, ורצו אל היהודים להביט במתרחש. הם בהו משתאים בשבויים, אולם ככל הנראה לא רצו לעורר מהומה או התקוממות נגדם, והעדיפו לשתוק ולחזור לרבעם.

בבוקר, כאשר באו המפקדים ונוכחו בנס, החליפו בעיניהם השטניות מבטים משתאים, ובלא אומר ודברים הסתובבו לאחור בבושת-פנים.

מעתה העצים האדמו"ר את מאמציו לעודד את השרידים בצעדה האינמי, באומרו: "הנה לנו ראייה, כי למרות כל הצרות והסתר פניו של הקב"ה כביכול, הקב"ה אוהב אותנו...".

(על פי הספר 'לפיד האש')

קורא נכבד, אנו מקווים שאתה נהנה לקרוא את החומרים של גיליונות "לקראת שבת". הקדשות ומתן חסות הן המאפשרות לנו להמשיך בתפוצת הגיליון. לפרטים ניתן להתקשר למרכז ח"ד לדוברי עברית